

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.51.287992>

УДК 343.322

П. О. Бурда, аспірант

Донецький національний університет імені Василя Стуса
Кафедра конституційного, міжнародного і кримінального права
вул. 600-річчя, 21, Вінниця, 21000, Україна
e-mail: burdapo@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3541-2176>

ПРО ПІДСТАВИ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ДІЯНЬ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 114-2 КК УКРАЇНИ

Актуальність статті пояснюється необхідністю вирішення питання про соціальну обумовленість криміналізації такого діяння, як «несанкціоноване поширення військово значущої інформації». Метою статті є критичне осмислення рішення вітчизняних парламентаріїв про доповнення Кримінального кодексу України ст. 114-2, за результатами чого має бути отримана науково обґрунтована відповідь на питання про те, чи були підстави для криміналізації описаних у ній діянь, і якщо були – то які. За результатами написання статті робиться висновок про те, що, по-перше, встановлення в 2022 р. кримінальної відповідальності за несанкціоноване поширення військово значущої інформації мало вагоме соціальне підґрунтя і низку підстав, головною з яких була суттєва і раптова зміна соціальної обстановки в нашій державі, яка стала наслідком відкритого нападу РФ на Україну; по-друге, будучи головною підставою криміналізації досліджуваного діяння, відповідна агресія паралельно відіграла й роль каталізатора виникнення і низки інших взаємообумовлених процесів, розвиток яких поставив на порядок денний питання про об'єктивну необхідність запровадження кримінальної відповідальності за відповідні діяння, а саме, несприятливу динаміку несанкціонованого поширення військово значущої інформації, зміну уявлення про ступінь суспільної небезпеки та загальновизнаної моральної оцінки цього діяння; по-третє, однією з важливих підстав криміналізації досліджуваної поведінки став суттєвий розвиток нової групи суспільних відносин, що відбувся на базі економічного чи технічного прогресу – інформаційних відносин. Наприкінці статті визначено перспективні напрями досліджень у відповідній царині.

Ключові слова: інформація, несанкціоноване поширення, злочин, кримінальна відповідальність, криміналізація, підстави криміналізації, агресія, війна, воєнний стан.

Постановка проблеми. 24 лютого 2022 р. російська федерація (далі – РФ) відкрито напала на Україну. Як зазначає Р. О. Мовчан, саме в цей день «братня держава» нарешті зняла свою огидну маску і відкрила справжнє, ще огидніше обличчя, офіційно оголосивши про «спеціальну операцію», тобто війну, фактичний відлік якої варто вести ще з 2014 р., коли агресор анексував АРК та вдерся на Донбас [1, с. 10]. На тому, що війна розпочалася не в 2022 р., а в 2014 р., акцентує

увагу і Ю. А. Пономаренко. При цьому, хоч із прикрістю, але вчений визнає, що восьми років попередньої фази, поки росія воювала з нами сором'язливо прикриваючись «зеленими чоловічками» в Криму та «шахтарями і трактористами» з донецької й луганської «народних республік», нам, на жаль, не вистачило, щоб на експертному рівні розв'язати й на законодавчому рівні врегулювати питання кримінальної відповідальності за всі діяння, які можуть вимагати кримінально-правового реагування під час війни. «Відтак, – резюмує науковець, – з початком широкомасштабної фази війни законодавець в екстремому порядку почав вносити до КК України зміни, обумовлені викликами, що їх поставила війна» [2, с. 117].

Зокрема, 24 березня 2022 р. парламентом було ухвалено Закон України № 2160-IX «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо забезпечення протидії несанкціонованому поширенню інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення ЗСУ чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчиненому в умовах воєнного або надзвичайного стану» (далі – Закон від 24 березня 2022 р.). Головним наслідком цього рішення стало доповнення Кримінального кодексу України (далі – КК) новою ст. 114-2, якою передбачено кримінальну відповідальність за несанкціоноване поширення інформації, яку в юридичній літературі для зручності і лаконічності інколи йменують «військово значущою» (уперше такий термін було вжито Р. О. Мовчаном [3, с. 326; 4, с. 147]). У цьому дослідженні ми спробуємо з'ясувати, чи були підстави для криміналізації відповідного діяння.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вже з перших днів своєї появи аналізована кримінально-правова новела викликала жвавий інтерес серед вітчизняних криміналістів. Зокрема, серед дослідників відповідної проблематики варто виділити прізвища В. С. Батиргарєєвої, М. В. Дубняка, Д. П. Євтеєвої, В. М. Киричка, А. В. Лапкіна, Р. О. Мовчана, К. А. Новікової, А. С. Політової, Ю. А. Пономаренка, О. А. Самчинської, Л. Ю. Тимофєєвої, М. І. Хавронюка та деяких інших. Визнаючи вагомий внесок названих авторів, водночас маємо констатувати, що в їхніх роботах основна увага приділяється проблемам окремих елементів складу розглядуваного злочину. Спеціальні ж дослідження, присвячені аналізу підстав криміналізації несанкціонованого поширення військово значущої інформації, у кримінально-правовій доктрині на сьогодні відсутні.

Метою цієї статті є критичне осмислення рішення вітчизняних парламентаріїв про доповнення КК ст. 114-2, за результатами чого має бути отримана науково обґрунтована відповідь на питання про те, чи були підстави для криміналізації описаних у ній діянь, і якщо були – то які.

Виклад основного матеріалу. Поняття «підстави криміналізації» означає процеси, які відбуваються в матеріальному і духовному житті суспільства, розвиток яких породжує об'єктивну необхідність кримінально-правової охорони тих чи інших цінностей. На думку В. П. Ємельянова, варто виділити такі шість основних і типових підстав криміналізації, як: 1) несприятлива динаміка певного виду суспільно небезпечних діянь, які раніше не визнавалися кримінально караними; 2) виникнення або суттєвий розвиток нової групи суспільних відносин, що відбувається на базі економічного чи технічного прогресу; 3)

відкриття шкідливих наслідків господарської та іншої діяльності, у зв'язку з чим, виникає необхідність обмежити її певні форми та межі; 4) суттєва і раптова зміна соціального, економічного чи політичного стану, викликана війною, стихійним лихом, неврожаєм тощо; 5) такий розвиток суспільства, що визначає нетерпимість, особливу небезпеку певних діянь, з якими раніше доводилось (або можливо було) миритися, але за нових умов подібні діяння опиняються у суперечності з існуючим ладом суспільного життя або отримують реальну базу для їх викорінення; 6) необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами [5, с. 13].

Окрім зазначених, у вітчизняній кримінально-правовій науці виділяють і низку інших підстав криміналізації, серед багатогранного спектру яких ми б хотіли назвати наступні:

- усвідомлення помилковості здійсненої раніше декриміналізації певного діяння;
- зміну уявлень про ступінь суспільної небезпеки діяння;
- зміну загальноновизнаної моральної оцінки відповідного діяння;
- необхідність посилення охорони прав і свобод людини і громадянина [6, с. 95-96; 7, с. 51; 8, с. 201-202].

Проаналізувавши ті суспільні процеси, розвиток яких і викликав об'єктивну необхідність криміналізації передбачених ст. 114-2 КК діянь, ми дійшли доволі очевидного висновку, що передусім у цьому контексті варто вести мову про суттєву і раптову зміну соціальної обстановки в нашій державі, яка стала наслідком вже згаданого у вступі до статті *широкомасштабного і відкритого нападу рф на Україну*. Як тут не пригадати слова Ю. А. Пономаренка про те, що агресивна війна, яку рф веде проти України ще з 20 лютого 2014 р., і яка з 24 лютого 2022 р. переведена агресором у широкомасштабну фазу, стала найбільш значущим і тяжким викликом для нашої держави з часу відновлення її незалежності. І хоча головні відповіді на цей виклик гідно дають наші ЗСУ та інші воєнізовані формування, проте війна водночас висунула й низку похідних викликів: політичного, соціального, економічного, правового та іншого характеру. «Зокрема, – констатує вчений, – постала потреба належного правового реагування на такі форми людської поведінки (у т. ч. й передбачені ст. 114-2 КК України), які стають суспільно небезпечними чи суспільна небезпечність яких істотно підвищується **в умовах війни** (виділено нами – П. Б.)» [9, с. 101].

У подібному руслі розмірковують і автори одного з науково-практичних коментарів. Зокрема, фахівці відмічають, що збройна агресія рф проти України, черговий етап якої розпочався у 2022 р., поставила на порядок денний необхідність розв'язання низки злободенних проблем, пов'язаних із цією подією, адже реалії сьогодення потребують активізації зусиль суспільства для боротьби з окупантами. Причому, підкреслюють правники, йдеться не лише про питання суто військового характеру, а й чимало інших проблем, зокрема щодо адаптації національного законодавства до умов і викликів воєнного стану, одним із яких стали масові прояви несанкціонованого поширення військово значущої інформації [10, с. 9].

Продовжуючи аналіз таких підстав криміналізації, як стихійне лихо, неврожай та, зокрема, і війна, відмітимо, що в науковій літературі зустрічається думка

про те, що вони можуть обумовити превентивну криміналізацію, яка здійснюється ще до того, як відповідні можливі суспільно небезпечні діяння отримують реальну поширеність [5, с. 13]. Однак у нашому випадку мала місце зворотна ситуація, адже криміналізація несанкціонованого розповсюдження військово значущої інформації була не превентивним заходом, направленим на запобігання потенційній поширеності останнього, а кримінально-правовою відповіддю на вже існуючі масові прояви відповідної поведінки, які почали фіксуватися з початком війни 2022 р. При цьому маємо зауважити, що така поведінка викликала природне обурення не лише у військових та правоохоронців, а й була різко засуджена населенням України загалом, більша частина якого радикально змінила своє ставлення та оцінку цього діяння.

Як бачимо, фактично йдеться про такі згадані вище підстави криміналізації, як: а) *несприятлива динаміка такого виду поведінки, як несанкціоноване поширення військово значущої інформації*, яка до набрання чинності Законом від 24 березня 2022 р. не відносилася до числа кримінально протиправних; б) *зміна уявлення про ступінь суспільної небезпеки та моральної оцінки діяння, описаного у ст. 114-2 КК*.

Утім, аналізуючи наведені підстави криміналізації, уважний читач напевно може вказати на вже неодноразово відмічений у цій роботі факт того, що насправді війна РФ проти України розпочалася не 24 лютого 2022 р., коли був уведений воєнний стан, а в 2014 р. Через це виникає два логічних питання: 1) чому ж згадані вище «суттєвої і раптової зміни соціальної, економічної або політичної обстановки», яка б мала сигналізувати про об'єктивну необхідність кримінально-правової охорони відповідних відносин, не відбулося ще в 2014 р.?: 2) чому ж ні в 2014, ні в усіх наступних, аж до 2022, роках ми здебільшого не мали змогу спостерігати ні несприятливої динаміки такого виду поведінки, як несанкціоноване поширення військово значущої інформації, ні зміну уявлення про ступінь суспільної небезпеки та моральної оцінки цього діяння, яке б мало бути спродуковане попереднім?

Звичайно, наявність зазначених фактів частково можна пояснювати тим, що, на відміну від широкомасштабної агресії 2022 р., здійснене у 2014 р. вторгнення було локальним і прямо торкнулося лише декількох регіонів України.

Водночас переконані, що головною причиною того, що питання про криміналізацію описаних у ст. 114-2 КК діянь стало актуальним саме в 2022 р., а не в 2014 р. (чи ж 2015 р.), став стрімкий технологічний прогрес, який відбувся за цей незначний (а з історичної точки зору просто мізерний) проміжок часу (менше десятиліття) і за яким не завжди «встигає» законодавець. Зокрема, у цьому контексті хотілося б пригадати вдалі висловлювання Н. А. Загребельної, яка зазначає, що основною проблемою недосконалості сучасної правової системи в питанні кібербезпеки є те, що ця галузь розвивається блискавично, а консервативна бюрократична машина інституту правової відповідальності не встигає за цими змінами. Продовжуючи свою думку, дослідниця зауважує, що правові інститути не можуть розробити чітких дієвих правил поведінки для охоплення всього розмаїття кіберзлочинів, оскільки розроблені раніше правила вже не є дієвими, так як наразі інший бік таких правопорушень вийшов на новий рівень, що випереджає всі попередні напрацювання правових інституцій [11, с. 29].

Співзвучно висловлюється і В. С. Батиргарєєва, акцентуючи увагу на тому, що, виходячи із надвеликих темпів розвитку інформаційного простору, сьогодні ми стикаємося з двома проблемами: 1) відбувається збільшення кількості порушень правових норм, що регулюють інформаційні відносини; 2) правова оцінка наявних і потенційних загроз надається «із запізненням» [12, с. 13-14].

При цьому маємо підкреслити, що протягом зазначеного періоду чи не найбільшу динамку демонстрував розвиток IP-телефонії, в якій відбувся стрибок від дорогої корпоративної розкоші до доступного споживчого інструменту, уособленням яких стали месенджери. Прямим наслідком цього стало те, що месенджери дуже швидкими темпами встали в один ряд із соціальними мережами, перетворившись для мільйонів користувачів по всьому світу на основні платформи для щоденної комунікації [13].

Звичайно, перехід людства до цифрової (інформаційної) епохи відкрив перед ним безліч різноманітних можливостей. Водночас, поряд із багатьма очевидними перевагами, розвиток інформаційного суспільства породив і деякі негативні наслідки, чи не головним з яких є те, що інформація все частіше виступає не лише суспільним благом та цінністю, а й «зброєю масового враження», серйозним джерелом небезпеки [14, с. 153]. Зокрема, у цьому контексті варто пригадати, що в прийнятій ще в 2021 р. Стратегії інформаційної безпеки однією із загроз останній визнавалося несанкціоноване розповсюдження, використання й порушення цілісності інформації з обмеженим доступом.

Однак, розглядаючи причини ухвалення Закону від 24 березня 2022 р. та наступного доповнення КК ст. 114-2, варто відмітити, що характерною особливістю війни 2022 р. стало те, що розвідувальна діяльність, результати якої безпосередньо впливають на ефективне проведення військових операцій, включає в себе збір даних не лише із «закритих», а й «відкритих» ресурсів, серед яких особливе місце займають згадані нами соціальні мережі та месенджери. Як із цього приводу зазначає О. А. Самчинська, в період активного розвитку інформаційного суспільства, яке характеризується широким спектром можливостей для реалізації свободи слова та підвищеним бажанням людей «ділитися сенсаційними новинами», саме останні становлять особливу цікавість для ворога, що й зумовлює виникнення нагальної необхідності запровадження правових механізмів врегулювання зазначеної частини інформаційного простору [15, с. 93].

Подібний логічний ланцюг вибудовує і Л. Ю. Тимофєєва, яка:

– спочатку зазначає, що особливістю інформаційної ери, в якій ми всі зараз живемо, є спрощене фіксування та передача інформації;

– далі констатує, що, користуючись такою «перевагою» інформаційного суспільства, багато «блогерів» після 24 лютого 2022 р. почали розміщувати фото та відео переміщень зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення ЗСУ чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, роботу заходів ППО, вибухів тощо;

– і нарешті (так само як і деякі інші науковці) визнає, що інформаційна війна та інформаційна оборона в сучасних воєнних реаліях кримінального права України отримала зовсім оновлене, порівняно з існуючим раніше, наповнення [16, с. 56].

Тут не зайвим буде озвучити інформацію і про те, що останні кілька десятиліть розвідувальні служби різних країн проводять свою діяльність,

здебільшого використовуючи технології OSINT, тобто технології отримання для розвідувальних цілей військової, політичної, економічної чи іншої інформації за допомогою **відкритих** джерел [17]. Тому вочевидь зовсім не випадковим є той факт, що у прийнятій вже в 2022 р. Стратегії забезпечення державної безпеки загрозою інформаційній безпеці визнається несанкціоноване розповсюдження будь-якої інформації, а не лише інформації з обмеженим доступом, як це було передбачено прийнятою роком раніше і згаданою вище Стратегією інформаційної безпеки.

Звичайно, синтезуючи наведені вище положення, може виникнути й інше питання (хоча й подібне до поставлених вище): так чому ж криміналізація описаної у ст. 114-2 КК поведінки не стала актуальною якщо не в 2014 р., то хоча б в одному з наступних років (принаймні після 2016 р.), протягом яких, по-перше, на Донбасі продовжував вирувати збройний конфлікт (фактично війна), по-друге, розвиток відповідних технологій вже набув того рівня, який є цілком співставним із рівнем 2022 р.?

На нашу думку, наявність цього феномену необхідно одночасно пояснювати:

– як вже згаданим вище фактом того, що до 2022 р. війна з рф не носила широкомасштабного характеру;

– так і тим, що, починаючи з кінця 2015 р., інтенсивність воєнних дій на Донбасі значно знизилась.

Висновки і пропозиції. Отже, за результатами проведеного дослідження маємо підстави висновувати, що:

1) встановлення в 2022 р. кримінальної відповідальності за несанкціоноване поширення військово значущої інформації мало вагоме соціальне підґрунтя і низку підстав, головною з яких, безумовно, була суттєва і раптова зміна соціальної обстановки в нашій державі, яка стала наслідком широкомасштабного і відкритого нападу рф на Україну;

2) будучи головною підставою криміналізації досліджуваного діяння, відповідна агресія рашистів паралельно відіграла й роль катализатора виникнення і низки інших взаємообумовлених процесів, розвиток яких поставив на порядок денний питання про об'єктивну необхідність запровадження кримінальної відповідальності за відповідні діяння, а саме, несприятливу динаміку несанкціонованого поширення військово значущої інформації, зміну уявлення про ступінь суспільної небезпеки та загально визнаної моральної оцінки цього діяння;

3) однією з важливих підстав криміналізації досліджуваної поведінки став суттєвий розвиток нової групи суспільних відносин, що відбувся на базі економічного чи технічного прогресу – а саме, інформаційних відносин.

Очевидно, що аналізована проблематика не вичерпується тими питаннями, які були підняті у статті. Зокрема, вважаємо, що перспективним напрямом подальших наукових розвідок у відповідній царині є проведення досліджень, направлених на вирішення питання про відповідність запровадження кримінальної відповідальності за несанкціоноване поширення військово значущої інформації розробленим у доктрині принципам криміналізації.

Список використаної літератури

1. Мовчан Р. О. «Воєнні» новели Кримінального кодексу України: правотворчі та правозастосовні проблеми : Монографія. Київ : Норма права, 2022. 242 с.
2. Пономаренко Ю. А. Кримінально-правове реагування на актуальний виклик інформаційній безпеці в умовах воєнного стану (спроба наукового коментаря до ст. 114-2 КК). *Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки : матеріали VI міжнар. наук.практ. конференції*, м. Харків, 12 трав. 2022 р. [редкол. : Л. М. Демидова (голов. ред.) та ін.] ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Громад. організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права». Харків : Право, 2022. С. 117-135.
3. Мовчан Р. О. Аналіз кримінально-правової новели про несанкціоноване поширення військово значущої інформації (ст. 114-2 Кримінального кодексу України). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 4. С. 326-330.
4. Мовчан Р. О. Кримінально-правова новела про поширення військово значущої інформації (ст. 114-2 КК України): що варто враховувати громадянам та правозастосовцям і що не врахував законодавець. *Кримінально-правові відповіді на виклики воєнного стану в Україні : матеріали міжнар. наук. конф.*, м. Харків, 5 трав. 2022 р. / упоряд. та заг. ред. : Ю. В. Баулін, Ю. А. Пономаренко ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Нац. шк. суддів України ; Громад. орг. «Всеукр. асоц. кримін. права» ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. Харків : Право, 2022. С. 145-153.
5. Ємельянов В. П. Кримінальне право України: Загальна частина. Основні питання вчення про злочин : наук.-практ. посіб. Харків : Право, 2018. 142 с.
6. Готін О. Підстави криміналізації діянь. *Право України*. 2005. № 2. С. 95-98.
7. Дудоров О. О. Криміналізація. Декриміналізація. *Кримінальне право: теорія і практика (вибрані праці)*. Київ : Ваіте, 2017. С. 51-54.
8. Мовчан Р. О. Підстави криміналізації злочинів у сфері земельних відносин. Підприємництво, господарство і право. 2018. № 9. С. 201-205.
9. Пономаренко Ю. А. Несанкціоноване поширення військово значущої інформації: питання кримінально-правової кваліфікації та застосування кримінально-правових засобів. *Право України*. 2022. № 11. С. 100-117.
10. Новели кримінального законодавства України, прийняті в умовах воєнного стану : наук.-практ. комент. А. А. Вознюк, О. О. Дудоров, Р. О. Мовчан, С. С. Чернявський та ін. ; за ред. А. А. Вознюка, Р. О. Мовчана, В. В. Чернея. Київ : Норма права, 2022. 278 с.
11. Загребельна Н. А. Поширення юридичної відповідальності за правопорушення в мережі Інтернет в умовах воєнного стану в Україні. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. 2023. № 2. С. 28-32.
12. Батиргарєєва В. С. Кримінально-правова охорона інформаційного простору України: варіанти модернізації. *Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки : матеріали VI міжнар. наук.практ. конференції*, м. Харків, 12 трав. 2022 р. / [редкол. : Л. М. Демидова (голов. ред.) та ін.] ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Громад. організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права». Харків : Право, 2022. С. 13-20.
13. Констандаке К. 10 років спілкування: як змінилися світ і месенджери з 2010 року. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/26249/2020-12-22-10-rokiv-spilkuvannya-yak-zminylysia-svit-i-mesendzhery-z-2010-roku/>
14. Політова А. С. Поширення інформації про Збройні Сили України в умовах збройного конфлікту: кримінально-правовий аспект. *Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки : матеріали VI міжнар. наук.практ. конференції*, м. Харків, 12 трав. 2022 р. [редкол. : Л. М. Демидова (голов. ред.) та ін.] ; НДІ вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса НАПрН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; Громад. організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права». Харків : Право, 2022. С. 153-157.
15. Самчинська О. А. Ст. 114-2 Кримінального кодексу України – необхідність чи порушення права на свободу слова. *Правові засоби протидії злочинам проти основ*

національної безпеки в умовах військової агресії : матеріали круглого столу (м. Київ, 26 травня 2022 р.). Упоряд : Бевз С. І., Бирса Н. О., Серебрякова Ю. О., Новошицька В. І. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського. 2022. С. 92-95.

16. Тимофєєва Л. Ю. Пропорційність обмежень поширення інформації в умовах воєнного режиму. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2023. № 1. С. 53-69.
17. Вішевник Н. Чому не можна поширювати інформацію про переміщення військових, і яка за це відповідальність. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/chomu-ne-mozhna-poshiryuvati-informaciyu-pro-peremishchennya-viyskovih-i-yaka-za-ce-vidpovidalnist.html>.

References

1. Movchan, R. O. (2022). «Voieni» novely Kryminalnoho kodeksu Ukrainy: pravotvorchi ta pravozastosovni problemy : Monohrafiia. Kyiv : Norma prava [in Ukrainian].
2. Ponomarenko, Yu. A. (2022). Kryminalno-pravove reahuvannya na aktualnyi vyklyk informatsiini bezpetsi v umovakh voiennoho stanu (sproba naukovooho komentaria do st. 114-2 KK). *Kryminalno-pravova okhorona informatsiinoi bezpeky* : materialy VI mizhnar. nauk. prakt. konferentsii, m. Kharkiv, 12 trav. 2022. Kharkiv : Pravo, 117-135 [in Ukrainian].
3. Movchan, R. O. (2022). Analiz kryminalno-pravovoi novely pro nesanktsionovane poshyrennia viiskovo znachushchoi informatsii (st. 114-2 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy). *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*, 4, 326-330 [in Ukrainian].
4. Movchan, R. O. (2022). Kryminalno-pravova novela pro poshyrennia viiskovo znachushchoi informatsii (st. 114-2 KK Ukrainy): shcho varto vrakhovuvaty hromadianam ta pravozastosovtsiam i shcho ne vrakhuvav zakonodavets. *Kryminalno-pravovi vidpovidi na vyklyky voiennoho stanu v Ukraini* : materialy mizhnar. nauk. konf., m. Kharkiv, 5 trav. 2022. Kharkiv : Pravo, 145-153 [in Ukrainian].
5. Yemelianov, V. P. (2018). Kryminalne pravo Ukrainy: Zahalna chastyna. Osnovni pytannia vchennia pro zlochyn : nauk.-prakt. posib. Kharkiv : Pravo [in Ukrainian].
6. Hotin, O. (2005). Pidstavy kryminalizatsii diian. *Pravo Ukrainy*, 2, 95-98 [in Ukrainian].
7. Dudorov, O. O. (2017). Kryminalizatsiia. Dekryminalizatsiia. Kryminalne pravo: teoriia i praktyka (vybrani pratsi). Kyiv : Vaite, 51-54 [in Ukrainian].
8. Movchan, R. O. (2018). Pidstavy kryminalizatsii zlochyniv u sferi zemelnykh vidnosyn. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 9, 201-205 [in Ukrainian].
9. Ponomarenko, Yu. A. (2022). Nesanktsionovane poshyrennia viiskovo znachushchoi informatsii: pytannia kryminalno-pravovoi kvalifikatsii ta zastosuvannia kryminalno-pravovykh zasobiv. *Pravo Ukrainy*, 11, 100-117 [in Ukrainian].
10. Vozniuk, A. A., Dudorov, O. O., Movchan, R. O. et al. (2022). Novely kryminalnoho zakonodavstva Ukrainy, pryiniati v umovakh voiennoho stanu : nauk.-prakt. koment. Vozniuk, A. A., Movchan, R. O., Cherniei, V. V. (Eds.). Kyiv : Norma prava [in Ukrainian].
11. Zahrebelna, N. A. (2023). Poshyrennia yurydychnoi vidpovidalnosti za pravoporushennia v merezhi Internet v umovakh voiennoho stanu v Ukraini. *Elektronne naukove vydannia «Analytychno-porivnalne pravoznavstvo»*, 2, 28-32 [in Ukrainian].
12. Batoryhareieva, V. S. (2022). Kryminalno-pravova okhorona informatsiinoho prostoru Ukrainy: varianty modernizatsii. *Kryminalno-pravova okhorona informatsiinoi bezpeky* : materialy VI mizhnar. nauk. prakt. konferentsii, m. Kharkiv, 12 trav. 2022. Kharkiv : Pravo, 13-20 [in Ukrainian].
13. Konstandake, K. 10 rokiv spilkuвання: yak zminylysia svit i mesendzhery z 2010 roku. URL: <https://ms.detector.media/trendi/post/26249/2020-12-22-10-rokiv-spilkuвання-yak-zminylysia-svit-i-mesendzhery-z-2010-roku/> [in Ukrainian].
14. Politova, A. S. (2022). Poshyrennia informatsii pro Zbroini Syly Ukrainy v umovakh zbroinnoho konfliktu: kryminalno-pravovyi aspekt. *Kryminalno-pravova okhorona informatsiinoi bezpeky* : materialy VI mizhnar. nauk. prakt. konferentsii, m. Kharkiv, 12 trav. 2022. Kharkiv : Pravo, 153-157 [in Ukrainian].
15. Samchynska, O. A. (2022). St. 114-2 Kryminalnoho kodeksu Ukrainy – neobkhdnist chy porushennia prava na svobodu slova. *Pravovi zasoby protydii zlochynam proty osnov natsionalnoi bezpeky v umovakh viiskovoi ahresii* : materialy kruhloho stolu (m. Kyiv, 26

- travnia 2022). Kyiv : KPI im. Ihoria Sikorskoho, 92-95 [in Ukrainian].
16. Timofeieva, L. Yu. (2023). Proportsiinist obmezhen poshyrennia informatsii v umovakh voiennoho rezhymu. *Visnyk Asotsiatsii kryminalnoho prava Ukrainy*, 1, 53-69 [in Ukrainian].
 17. Vishevnyk, N. Chomu ne mozna poshyriuvaty informatsiiu pro peremishchennia viiskovykh, i yaka za tse vidpovidalnist. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/chomu-ne-mozhna-poshiryuvati-informaciyu-pro-peremishchennya-viyskovih-i-yaka-za-ce-vidpovidalnist.html> [in Ukrainian].

Стаття надійшла 22.08.2023 р.

P. O. Burda, Postgraduate

Vasyl' Stus Donetsk National University
the Department of Constitutional, International and Criminal Law
600-year Street, 21, Vinnitsa, 21000, Ukraine
e-mail: burdapo@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3541-2176>

ON THE GROUNDS OF CRIMINALIZATION OF ACTIONS, PROVIDED BY ART. 114-2 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

Summary

The article is devoted to a critical analysis of the decision of the national parliamentarians to add a new article to the Criminal Code of Ukraine 114-2 and is aimed at obtaining a scientifically based answer to the question of whether there were grounds for the criminalization of the acts described therein, and if so, which ones. In particular, based on the results of writing the article, it is concluded that, firstly, the establishment in 2022 of criminal liability for the unauthorized dissemination of militarily significant information had a strong social basis and was caused by a number of reasons at once, the main of which, of course, was a significant and the sudden change in the social situation in our country, which was the result of Russia's large-scale and open attack on Ukraine; secondly, being the main reason for the criminalization of the act under investigation, the corresponding aggression of the Russian Federation simultaneously played the role of a catalyst for the emergence of a number of other interdependent processes, the development of which put on the agenda the question of the objective necessity of introducing criminal liability for the relevant acts, namely, unfavorable the dynamics of the unauthorized dissemination of militarily significant information, a change in the perception of the degree of public danger and the generally recognized moral assessment of this act; thirdly, one of the important reasons for the criminalization of the investigated behavior was the significant development of a new group of social relations that took place on the basis of economic or technical progress - informational relations. The same fact that, despite the ongoing war since 2014, the issue of criminalization of the behavior described in Art. 114-2 of the Criminal Code of Ukraine, became the agenda only in 2022 is explained by the fact that: a) until 2022, the war with the Russian Federation was not of a large-scale nature; b) starting from the end of 2015, the intensity of hostilities in Donbas decreased significantly.

Keywords: information, unauthorized distribution, crime, criminal liability, criminalization, grounds for criminalization, aggression, war, martial law.